

**КОМПЛЕКТ НА СТУДЕНТА
ФХН
СПЕЦИАЛНОСТ “ТЕОЛОГИЯ”
ДИСЦИПЛИНА “ОМИЛЕТИКА”**

І. К О Н С П Е К Т

І. ТЕОРИЯ НА ПРОПОВЕДТА. ВЪВЕДЕНИЕ

1. Наименование, предмет и задачи на науката
2. Деление на науката
3. Отношение на омилетиката към риториката
4. Научно-омилетични методи
5. Кратка история на науката

І отдел: Проповед, проповедник и слушатели

1. Същност, цел и задачи на проповедта
2. Личността на проповедника и неговите качества:
 - а) Божествено призвание
 - б) Умствени качества
 - в) Религиозни качества
 - г) Нравствени качества
 - д) Ораторски качества
 - е) Трудолюбие
3. Слушателите на проповедта

ІІ отдел: Съдържание на проповедта

1. Общи принципни положения
2. Свещеноисторически предмети
3. Догматически предмети
4. Нравствени предмети
5. Литургически предмети
6. Апологетически предмети
7. Църковноисторически предмети
8. Агиографски предмети
9. Предмети във връзка с текущия социален и трудов живот
10. Предмети във връзка със съвременни църковно-граждански обстоятелства, радостни, скръбни и тревожни случаи

ІІІ отдел: Проповеднически извори и пособия

1. Свещеното Писание и Свещеното Предание
2. Църковното учение (вероучение и нравоучение)
3. Богослужението

4. Църковната история
5. Житийната литература
6. Светоотеческата литература
7. Проповедническата литература
8. Гражданската история
9. Художествената литература
10. Периодичният и всекидневният печат
11. Научните и философските трудове
12. Съвременният църковен живот
13. Личният опит на проповедника
14. Фактори при избора на проповеднически материал

IV отдел: Дух на проповедта

1. Библейски дух
2. Дух на православна църковност
3. Народностен дух
4. Дух на съвременност и близост до слушателите

V отдел: Форми на проповедта

1. Формални части на проповедта: встъпление, предложение, нравствено приложение, заключение
2. Слово
3. Беседа
4. Поучение
5. Църковна реч

VI отдел: Видове проповед според съдържанието и задачите

1. Свещеноисторическа проповед
2. Екзегетическа проповед
3. Догматическа проповед
4. Катехизическа проповед
5. Апологетическа проповед
6. Църковноисторическа проповед
7. Панагеришна проповед
8. Нравоучителна проповед
9. Нравообличителна проповед
10. Литургическа проповед
11. Социална проповед
12. Житейско-практическа проповед

VII отдел: Видове проповед според църковното време и различните обстоятелства в живота

1. Неделна проповед
2. Проповед при Господски празници
3. Проповед при Богородични празници
4. Проповед в чест на светците
5. Проповед в чест на ангелите
6. Проповед в постни дни
7. Проповед в дни на помен за умрелите
8. Проповед при храмов празник
9. Проповед при кръщение и миропомазване
10. Проповед при изповед
11. Проповед при св. Причастие
12. Проповед при ръкоположение

13. Проповед при венчание
14. Проповед при елеосвещение
15. Проповед при погребение
16. Проповед при извънредни обстоятелства и случаи

VIII отдел: Език и стил на проповедта

1. Език на проповедта
2. Стил на проповедта
3. Логическа страна на стила
4. Средства за яснота, убедителност и нагледност в стила
5. Риторично-художествена страна на стила
6. Образност - фигури на въображението
7. Емоционалност - фигури на чувствата
8. Динамичност и апели
9. Музикална страна на стила

IX отдел: Подготовка на проповедта

1. Нужда от подготовка
2. Далечна подготовка
3. Близка подготовка
4. Най-близка подготовка
5. Импровизация

X отдел: Произнасяне на проповедта

1. Общи принципни изисквания
2. Техника на говора
3. Яснота, правилност и изразителност на говора
4. Естествено въодушевление - основен и решителен фактор при произнасянето
5. Правилно и дълбоко дишане
6. Постановка на гласа
7. Говорът на лицето
8. Красноречие на тялото

XI отдел: Благовестие въвн от храма

1. Общи положения
2. Беседи при християнските братства и дружества
3. Сказки при по-широк кръг слушатели

II. ИСТОРИЯ НА ПРОПОВЕДТА

I отдел: Старозаветна проповед

1. Зараждане на проповедта в дълбоката старозаветна древност
2. Исторически развой на старозаветното проповедничество от Мойсей до св. Йоан Кръстител
3. Пророците като личности и техните слушатели
4. Съдържание на пророческата проповед
5. Вътрешен характер на пророческата проповед
6. Форми, език и стил на пророческата проповед
7. Св. Йоан Кръстител като проповедник

II отдел: Проповедта на Иисус Христос

1. Личността на Иисус Христос като проповедник
2. Съдържание на Христовата проповед
3. Подходи и методи на Нашия Господ Иисус Христос за разкриване на божествените истини.
4. Вътрешен характер на Христовата проповед
5. Форми, език и стил на Христовата проповед
6. Проповедта на Спасителя като образец на проповед за всички времена

III отдел: Апостолска проповед

1. Подготовка на Христовите ученици за проповедническа дейност
2. Проповедническа дейност на св. апостоли
3. Съдържание и характер на апостолската проповед
4. Методи, форми и стил на апостолската проповед
5. Св. апостол Петър като проповедник
6. Св. апостол Павел като проповедник
7. Видове проповедничество по време на св. апостоли - дидаскалия, профетия, глоголалия и тълкуване на глосолалията

IV отдел: Развитие на проповедта през II и III век

1. Апостолски мъже
2. Общ поглед върху проповедническата дейност през II и III век
3. Развитие на свещеноисторическата и нравоучителната проповед - Климент Александрийски и св. Киприан Картагенски
4. Развитие на догматическата и апологетико-полемическата проповед - Тертулиан
5. Поява на катехизическата и екзегетическата проповед - Ориген
6. Развитие на проповедта като ораторско изкуство. Панегирична проповед - св. Иполит Римски, св. Григорий Чудотворец и св. Методий Тирски и Патарски

V отдел: Разцвет на проповедта през IV и V век

1. Причини за разцвета на проповедта през IV и началото на V век
2. Апологетико-полемическа проповед - св. Атанасий Велики
3. Догматическа и панегирическа проповед - св. Григорий Богослов
4. Катехизическа проповед - св. Кирил Йерусалимски
5. Нравоучителна проповед - св. Василий Велики
6. Покаяно-умилителна проповед - св. Ефрем Сириец
7. Аскетическа проповед - св. Макарий Велики
8. Екзегетическа, свещеноисторическа, нравоучителна и социална проповед - св. Йоан Златоуст
9. Жизнено-практическа насоченост на проповедта в Западната църква - св. Амвросий Медиолански и Блаж. Августин

VI отдел: Средновековна проповед на Изток

1. Упадък на проповедта от втората половина на V и началото на VI век. Причини
2. Нови особености на проповедта в Източната църква
3. Състояние на екзегетическата проповед - епископ Константин Преславски и Блаж. Теофилакт Охридски
4. Състояние на догматическата и свещеноисторическата проповед - св. Йоан дамаскин и Йоан Екзарх Български
5. Състояние на апологетико-полемическата проповед - Презвитер Козма
6. Нов разцвет на аскетическата проповед - св. Теодор Студит
7. Стремение за запазване простотата и духовната свежест на проповедта - св. Симеон Нови Богослов
8. Нов тип панегирици - св. Андрей Критски, св. Климент Охридски, св. Патриарх Евтимий
9. Византийско влияние върху руската проповед от XI до XVI век - преп. Теодосий Печерски и св. Кирил Туровски

VII отдел: Средновековна проповед на Запад

1. Залез на патристичната проповед на Запад - св. Лъв Велики и св. Григорий Двоеслов
2. Епоха на омилетично безплодие (600-1200 г.). Навлизане на схоластиката и мистиката в проповедта - Бернард Клервоски
3. Епоха на самостоятелност (1200-1520 г.). Развитие на мистичната и схоластичната проповед
4. Реформаторски тенденции в проповедта в края на Средновековието - Джон Уиклиф, Ян Хус, Джироламо Савонарола

VIII отдел: Протестантска проповед

1. Преобразяване на проповедта по време на Реформацията - Мартин Лутер, Улрих Цвингли и Жан Калвин
2. Схоластика в протестантската проповед след Реформацията
3. Пиетизъм в протестантската проповед - Филип Якоб Шпенер
4. Рационализъм и супранатурализъм в протестантската проповед през епохата на Просвещението
5. Разцвет на немската протестантска проповед в Ново време - Карл Хайм, Паул Алтхаус, Хелмут Шрайнер
6. Протестантската проповед извън Германия - Франсис Пибоди, Йожен Берсие

IX отдел: Англиканска проповед и изобщо проповедничеството в Англия след появата на протестантството

1. Разнообразие в развитието на английската проповед - Джон Тилънсън, Чарлс Симиън
2. Пиетизъм в Англиканската църква. Проповед на методисти-салутисти: Джон Уесли Бутс
3. Проповед на конгрегационалисти и баптисти - Чарлс Хадън Спърджън

X отдел: Нова католическа проповед

1. Католическата проповед през време на Реформацията
2. Схоластичен педантизъм в католическата проповед през XVII век и борбата срещу него - Паоло Сегнери
3. Разцвет на проповедта във Франция - Жан Бени Босюе, Луи Бурдалу, Жан Батист Масион и Фенелон Камбрейски
4. Разцвет на католическата проповед в най-ново време - Паул Вилхелм фон Каплер и Тихамер Тот

XI отдел: Нова православна проповед

1. Проповедта на Балканите през епохата на османското робство - Дамаскин Студит, Илия Миниат, св. Софроний Врачански
2. Проповедта у нас по време на Възраждането
3. Схоластиката в руската проповед през XVI-XVII век и борбата срещу нея - Теофан Прокопович
4. Нов тип панегирици в Руската църква - св. Димитрий Ростовски
5. Разцвет на нравоучителната и нравообличителната проповед - Инокентий Херсонски
6. Разцвет на мистическото направление в проповедта - митрополит Николай Крутицки
7. Състояние на литургическата, църковноисторическата, свещеноисторическата и екзегетическата проповед в Православната църква в по-ново време - Николай Охридски
8. Разцвет на аналитико-синтетичната проповед - патриарх Кирил Български

XII отдел: Съвременна българска проповед

Видове проповеди в Българската православна църква. Представители: Максим, патриарх Български, Екзарх Стефан, Видински митрополит Неофит, Сливенски митрополит Никодим, Макариополски епископ Николай, Доростолски и Червенски митрополит Софроний, прот. Йосиф Милошев иконом Георги Попстайков, прот. Захарий Гешаков, архим. Серафим, проф. д-р Тодор Поптодоров и др.

II. Литература

1. Апресян, Г. З. Ораторское искусство. 3 изд. Москва, 1978.
2. Александрова, Д. Проблеми на риториката. София, 1985.
3. Поптодоров, Т. Теория на проповедта. София, 1992.
4. Поптодоров, Т. История на проповедта. София, 1992.
5. Панайотов, А. Въведение в риториката. София, 1991.
6. Ставрева, Л., Кондукторова, А. Реторика. Варна, 1993.
7. Граудова, Л. К., Миськевич, Г. И. Теория и практика руского красноречия. М., 1989.
8. Софроний, митрополит Доростолски и Червенски. Сборник проповеди. т. I, т. II, т. III.
9. Кирил, патриарх Български. Път Господен. Сборник проповеди.
10. Николай, епископ Макариополски. Глас на благовестието. Сборник проповеди. София, 1968.
11. Образцови проповеди на най-бележити православни проповедници. Съст. Вениамин Димитров, учител в Софийската Духовна Семинария. София, 1930.

12. **Лашков, Ал.** Пътят към храма. Сборник проповеди. София, 1999.
13. **Андонов, Б.** Проповедта като благовестие на словото Божие. София, 2006.
14. **Милошев, прот. Йосиф.** Глас на пастирското сърце. Сборник проповеди. София, 1924.
15. **Авксентий, архимандрит.** Литургика, Пловдив, 2005.

III. Форми на самостоятелна работа

1. Разработване на курсова работа по предварително зададена тема от учебната програма.
2. Изготвяне на проповеди на определени теми.
3. Сърфиране в православни сайтове, съдържащи материали по дисциплината (теоретични разработки по *Омилетика* и публикувани проповеди).

Критерии за оценяване на самостоятелна работа

Първо равнище – изготвяне по “готова схема” – **Среден /3/;**

Второ равнище – изготвяне по аналогия на даваните образци или ситуации – **Добър /4/;**

Трето равнище – изготвяне чрез преобразуване на овладяните способности и извеждане на свой извод – **Мн. добър /5/;**

Четвърто равнище – предлагане на оригинална теза и извод – **Отличен /6/.**

IV. Семестриален контрол

V. Условия за допускане до изпитна процедура (вид, присъствие, форми на контрол в процеса на изучаване на учебната дисциплина)

1. Посещаемост на лекциите/упражненията (минимум 40% от часовете).
2. Изпълнение на формите на самостоятелна работа.
3. Изготвяне на проповед и представянето ѝ пред студентската аудитория по време на семинарните занятия.

VI. Изпитна процедура /схема/компоненти, процедура на изпита/

1. Основен елемент на изпитната процедура по дисциплината *Омилетика* е писмена разработка на три въпроса от конспекта, определени чрез теглене на изпитен билет.
2. Практическа част на изпита:
 - задаване на тема за проповед и оценяване на изработения от студента план на проповедта по темата;
 - анализ на образцови проповеди от сборници, откриване и коментиране на отделните структурни части на съответните проповеди.

VII. Критерии за оценяване знанията, уменията и компетентностите на студентите, на оформяне на изпитната оценка, на присъждане на кредити.

Главен критерий при оценяването на студентите е нивото на познаване на теоретичния материал, зададен от изпитната програма, неговото осмисляне и прилагане в богослужебно-практически аспект, както и нивото на усвояване на църковните песнопения и църковнославянските текстове за четене, включени в изпитната програма. При колебание между две степени от шестобалната система се взема предвид представянето на студента при устното събеседване, както и двата задължителни за допускане до изпит елемента.

Критерии за оценяване:

Главен критерий при оценяването на студентите е нивото на познаване на теоретичния материал, зададен от изпитната програма и неговото осмисляне и прилагане в богослужебно-практически аспект при съставяне и произнасяне на църковна проповед. При колебание между две степени от шестобалната система се взема предвид представянето на студента при устното събеседване, както и задължителните за допускане до изпит елемента.

- Първо ниво – отсъствие на основни моменти от темата; неусвоен понятиен апарат, беден език – Среден /3/;
- Второ ниво - репродуктивно-описателно извеждане на темата; допускане на неточности в използваните понятия, добра езикова култура – Добър /4/.
- Трето ниво – продуктивно-нестандартно извеждане на темата; използване на литературни данни и извеждане на своя теза; адекватност на използваните понятия; добра езикова култура – Мн. добър /5/.
- Четвърто ниво – творческо, самостоятелно, логично извеждане на темата, обосноваване и интерпретация на литературата; изявено отношение и позиции към темата; точност и богата езикова култура – Отличен /6/.

Въз основа на успешно положен изпит и текущ контрол на студента се присъжда 7 кредита.